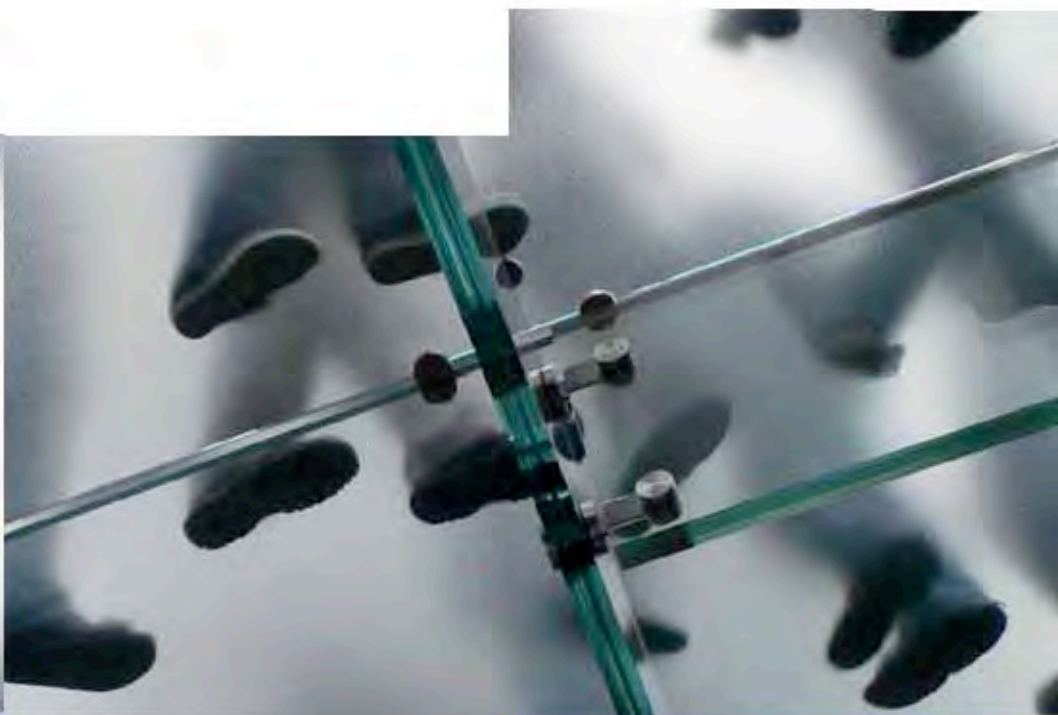

GASTON MIALARET

Επιστήμες της εκπαίδευσης

Η διαμόρφωση και η εξέλιξη ενός επιστημονικού πεδίου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	ix
1. Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ» ΚΑΙ Η ΑΣΑΦΕΙΑ ΤΟΥ	1
2. ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	9
Από τις αρχές του 19ου αιώνα ως τον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο	9
Από το τέλος του τελευταίου πολέμου και μετά	21
Η συγκρότηση των επιστημών της εκπαίδευσης στη Γαλλία	33
3. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ	49
Σύντομες παρατηρήσεις σχετικά με μια εξέλιξη	49
Οι πρώτες εξελίξεις	52
Η ανάπτυξη της πειραματικής παιδαγωγικής	53
Η επιστημολογική στροφή	54
Οι διαφορετικές σημασίες του όρου «εκπαίδευση»	55
Ο όρος «εκπαιδευτική κατάσταση»	62
Γενική περιγραφή των επιστημών της εκπαίδευσης	65
Μπορούμε άραγε να μιλήσουμε για την ενότητα των επιστημών της εκπαίδευσης; Ενότητα ή ποικιλία-διαφοροποίηση;	
Υφίστανται πραγματικά οι επιστήμες της εκπαίδευσης;	96
4. ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ, «ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ» ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	103
Γεγονότα που συγκροτούνται βάσει κάποιων τεκμηρίων του παρελθόντος	107
Τα σχετικά σταθερά γεγονότα	108
Τα δυναμικά φαινόμενα. Οι εκπαιδευτικές καταστάσεις	108
Οι καταστάσεις οργανωμένες με σκοπό τον πειραματισμό	156

Οι μέθοδοι της μελέτης	158
Συμπέρασμα	160
5. Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	165
Η έννοια της έρευνας. Ο τομέας της έρευνας που ονομάζουμε «επιστημονική έρευνα»	165
Γενικοί αντικειμενικοί σκοποί της έρευνας στις επιστήμες της εκπαίδευσης	166
Οι γενικές διαδικασίες της επιστημονικής έρευνας	170
Οι όροι της επιστημονικής έρευνας ή οι μορφές του σύγχρονου επιστημονικού πνεύματος	182
Συμπέρασμα	197
6. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	201
Οι κατηγορίες των γνώσεων στις επιστήμες της εκπαίδευσης	201
Εμπειρική και επιστημονική έρευνα: Μια δύσκολη ενίοτε σύμπραξη	213
7. ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΥΙΟΘΕΤΟΥΝ ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	215
Γενικές παρατηρήσεις για την επιστημονική μεθοδολογία	215
Η σχέση αιτίου-αιτιατού	218
Για τη διεπιστημονικότητα	237
Το ειδικό πρόβλημα των αντικειμενικών σκοπών των εκπαιδευτικών καταστάσεων	239
8. ΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	243
Γενικές παρατηρήσεις	243
Σε τι χρησιμεύουν οι επιστήμες της εκπαίδευσης;	247
Τα σημεία συνάντησης των επιστημών της εκπαίδευσης και της παιδαγωγικής	253
Συμπέρασμα	258
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΤΕΣΤ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ	261
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	265
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ	273
ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	277

1

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ» ΚΑΙ Η ΑΣΑΦΕΙΑ ΤΟΥ

ΧΡΕΙΑΣΤΗΚΕ ΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ πριν συναντήσουμε σε ένα λεξικό της γαλλικής γλώσσας τον όρο «επιστήμες της εκπαίδευσης», ο οποίος μάλιστα δεν περιλαμβανόταν σε παιδαγωγικό λεξικό που εκδόθηκε το 1971¹! Να σημειώσουμε, επίσης, ότι ο όρος αυτός δεν εμφανίζεται ούτε στην *Encyclopaedia universalis* [Παγκόσμια εγκυκλοπαίδεια] του 1968. Δεν είναι πολύς καιρός που ο όρος «επιστήμες της εκπαίδευσης» άρχισε να χρησιμοποιείται ευρέως. Είναι αλήθεια ότι ο όρος αυτός είναι και παραμένει ακόμη για πολλούς σχετικά συγκεχυμένος και ασαφής, όπως ήταν και, πολύ συχνά παραμένουν ακόμη, συγκεχυμένοι και ασαφείς οι ίδιοι οι όροι «εκπαίδευση» και «παιδαγωγική».

Η ασάφεια αυτή οφείλεται κατ' αρχάς στη γραμματική μορφή της λέξης «επιστήμη»: πρέπει να γράφεται στον ενικό ή στον πληθυντικό; Στα τέλη του 20ού αιώνα, ο A. Bain δημοσιεύει ένα βιβλίο με τίτλο *Science de l'éducation*² [Επιστήμη της εκπαίδευσης]. Χρησιμοποιείται ο ενικός, καθώς το έργο αναφέρεται στη μεθοδολογία της διδασκαλίας και περιορίζεται στην επιστημονική μελέτη μίας τέχνης, της τέχνης του «διδάσκειν». Αργότερα ο R. Buyse³ θα χαρακτηρίσει τον συγκεκριμένο τρόπο θεώρησης της επιστήμης της εκπαίδευσης που προβάλλει ο A. Bain ως «εμπειρική παιδαγωγική [pédagogie expérientcéé]», ώστε να τη διαφοροποιήσει από την αποκαλούμενη, αργότερα, «πειραματική παιδαγωγική» [pédagogie expérimentale].

Εντούτοις, ενώ το 1898 ο G. Comprayré⁴ έγραφε: «Η εκπαίδευση είναι έργο της τύχης στο οποίο η επιστημονική μέθοδος δεν έχει διεισδύσει», το πεδίο της επιστήμης της εκπαίδευσης συνεχίζει να αναπτύσσεται. Το 1910 ο L. Cellerier⁵ δημοσιεύει το *Esquisse d'une science pédagogique* [Σχεδιάγραμμα μίας παιδαγωγικής επιστήμης] με τον εύγλωττο υπότιτλο «Τα γεγονότα και οι νόμοι της εκπαίδευσης». Ο συγγραφέας παρουσιάζει τους όρους που κατά τη

γνώμη του χαρακτηρίζουν μια επιστήμη, την οποία αποκαλεί *παιδαγωγική* για να την ξεχωρίζει και να τη διαφοροποιεί από την εκπαίδευση, την οποία αντιλαμβάνεται ως την τέχνη να μεγαλώνει κανείς παιδιά, και από την παιδαγωγία, της οποίας, όπως λέει, εκείνη την εποχή, «ο ορισμός δεν έχει συγκεκριμένο-ποιηθεί». Ο πρόλογος και η εισαγωγή του βιβλίου αυτού υπόσχονται πολλά: «Η παιδαγωγική στοχεύει στην ανακάλυψη των νόμων που διέπουν τα φαινόμενα που εκδηλώνονται και επηρεάζουν την εκπαίδευση, και τα οποία απορρέουν από συγκεκριμένα αίτια: από το στόχο που έχει αναλάβει η εκπαίδευση και από τη δράση των τριών παραγόντων που την προσδιορίζουν, του παιδαγωγού-εκπαιδευτικού, του υποκειμένου και του περιβάλλοντος-πλαισίου...» Και, μιλώντας πάντα για τη χρησιμότητα της παιδαγωγικής επιστήμης, προσθέτει: «Επιβάλλει την τάξη και τη σαφήνεια εκεί που, χωρίς εκείνη, θα επικρατούσε μόνο σύγχυση. Δίνει τη δυνατότητα να προβλεφθούν ως ένα βαθμό τα αποτελέσματα κάποιας μεθόδου, κάποιου εκπαιδευτικού μέσου, όταν εφαρμόζονται σε παρόμοιες συνθήκες». Είναι η εποχή που και ο ίδιος ο Durkheim, ένας από τους πιο γνωστούς θεωρητικούς των αρχών του 20ού αιώνα, δίσταζε να δώσει έναν ξεκάθαρο ορισμό της παιδαγωγικής: «Δεν μελετά επιστημονικά τα συστήματα εκπαίδευσης, αλλά προβληματίζεται πάνω σε αυτά, ώστε να παρέχει στον παιδαγωγό ιδέες που θα κατευθύνουν τη δράση του. Η παιδαγωγική είναι μια “πρακτική θεωρία” της εκπαίδευσης. Δανειζεται τις θεμελιώδεις έννοιές της από την ψυχολογία και την κοινωνιολογία»⁶.

Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε ένα άνοιγμα στις αποκλειστικά ιστορικοφιλοσοφικές αντιλήψεις περί εκπαίδευσης, όπως δείχνει και το κείμενο του P. Lapie⁷, γραμμένο το 1915 για το περιοδικό *La science française*: «Οι γενικές γραμμές της επιστήμης της εκπαίδευσης έχουν πια χαραχτεί... Η επιστήμη της εκπαίδευσης προσπαθεί να δανειζεται τις μεθόδους των θετικών επιστημών. Οι παιδαγωγικές θεωρίες προέρχονταν από μεταφυσικές υποθέσεις, από λογοτεχνικά μυθιστορήματα ή από πολιτικά σχέδια. Σήμερα παρουσιάζονται ως προτάσεις που πηγάζουν από νόμους της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας». Θα αναφερθούμε ξανά στις σχέσεις της επιστήμης της εκπαίδευσης με άλλους επιστημονικούς κλάδους: πρέπει όμως εδώ να επικροτήσουμε την τάση να χρησιμοποιείται ο πληθυντικός, μια τάση που άρχισε να εκδηλώνεται δειλά δειλά εκείνη την εποχή.

Ήδη το 1906, ο Édouard Claparède, γιατρός και κατόπιν ψυχολόγος, είχε οργανώσει στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης ένα σεμινάριο παιδαγωγικής ψυχολογίας για τις δασκάλες που είχαν αναλάβει τις τάξεις για καθυστερημένα παιδιά που είχε δημιουργήσει το 1898 το υπουργείο Δημόσιας Παιδείας. Η προετοιμασία του σεμιναρίου στάθηκε αφορμή για τον E. Claparède να ανακαλύψει και να διαβάσει τον J.-J. Rousseau. Τότε ξεκίνησε τη δημοσίευση του έργου –το οποίο έπειτα από πολλές επανεκδόσεις θα αποδειχτεί το βασικό έργο του– *Psychologie de l'enfant et pédagogie expérimentale* [Ψυχολογία του παιδιού και πειραματική παιδαγωγική]⁸. Σκέφτεται να ιδρύσει μία σχολή που θα εξασφαλίζει στους εκπαιδευτικούς καλύτερη ψυχολογική και παιδαγωγική κατάρτιση και θα βοηθάει στην εξέλιξη των επιστημών της εκπαίδευσης.

Στις 21 Οκτωβρίου 1912 (και απ' ό,τι γνωρίζουμε για πρώτη φορά στην Ευρώπη) ιδρύθηκε στη Γενεύη το Ινστιτούτο των Επιστημών της Εκπαίδευσης [Institut des sciences de l'éducation], το Ινστιτούτο J.-J. Rousseau, όπως αλλιώς ονομάζεται. Στην πρόσκληση για τον εορτασμό των πενήντα χρόνων του Ινστιτούτου, διαβάζουμε τα εξής⁹:

«Οι Alfred Binet, Théodore Flournoy, Édouard Claparède... τρεις δάσκαλοι της ψυχολογίας. Η ψυχολογία, αν και πρόκειται όντως για “επιστήμη της συμπεριφοράς”, δεν θα μπορούσε, ωστόσο, να είναι μία “θεωρητική επιστήμη”. Θα πρέπει, όταν ολοκληρώσει τις έρευνές της, να καταλήξει σε πρακτικά συμπεράσματα, ώστε να βοηθήσει τους ανθρώπους στη ζωή τους. Και σε ποιους θα παρέχεται, κατά προτεραιότητα, αυτή η βοήθεια αν όχι στους νέους ανθρώπους, στα παιδιά, στους μαθητές;

Καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο ο Claparède κατάλαβε ότι η επιστήμη που υπηρετούσε στο εργαστήρι του εξαδέλφου του, του Flournoy, είχε να επιτελέσει συγκεκριμένη αποστολή. Ο Claparède ήταν παιδαγωγός-δάσκαλος. Έχοντας διαβάσει τον Rousseau, μας μετέφερε, ανανεωμένο και εμπλουτισμένο, το μήνυμα του Αιμίλιου αντλώντας από αυτό ένα σχέδιο δράσης.

Μελετήστε την παιδική ηλικία... και αμέσως θα αναδειχτούν οι επιστήμες της εκπαίδευσης.

Μελετήστε το ρόλο της παιδικής ηλικίας στην ανθρώπινη ζωή... και αμέσως θα έχετε τη λειτουργική εκπαίδευση, τους νόμους του (εν)διαφέροντος, το σχολείο της δράσης.

Μελετήστε την ανάπτυξη του παιδιού... και αμέσως θα επεξεργαστείτε τη γενετική ψυχολογία και θα ακολουθήσει η ίδρυση ενός σχολείου στα μέτρα των παιδιών.

Μελετήστε τα ιδιαίτερα γνωρίσματα κάθε παιδιού: αμέσως θα οδηγηθείτε στη διαφορική ψυχολογία και στην εξατομικευμένη διδασκαλία.

Μελετήστε το ανώμαλο παιδί, την ψυχοπαθολογία του παιδιού και θα έχετε αμέσως την παιδαγωγική των καθυστερημένων απόμων.

Προσεγγίστε τα εκπαιδευτικά προβλήματα με επιστημονικό πνεύμα... Πειραματική παιδαγωγική και πειραματική ψυχολογία».¹⁰

Πρώτος διευθυντής αυτού του Ινστιτούτου, ο P. Bovet θα ανταποκριθεί στις προσδοκίες του Claparède: «Να αναγνωρίσουμε αυτά που δεν γνωρίζουμε, να ανακαλύψουμε γιατί δεν τα γνωρίζουμε και να αναζητήσουμε τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαμε να τα μάθουμε». Γεννήθηκαν έτσι οι *επιστήμες της εκπαίδευσης* και μαζί με αυτές το οριστικό τους όνομα, ακόμη κι αν η κατανόηση του όρου (βάθος) και οι διαστάσεις του εννοιολογικού πεδίου και των συνδηλώσεών του (πλάτος), όπως θα δούμε, δεν αποσαφηνίζονται ακριβώς εκείνη την εποχή. Η έκφραση θα χρησιμοποιείται πλέον σχεδόν πάντα στον πληθυντικό.

Αν και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος καθυστερεί την εξέλιξη των ιδεών στον τομέα αυτό, πολύ γρήγορα δημιουργούνται πανεπιστημιακές σχολές στο χώρο των επιστημών της εκπαίδευσης και πανεπιστημιακά πτυχία: licence, maîtrise, doctorat στις επιστήμες της εκπαίδευσης¹¹. Την ίδια εποχή εμφανίζεται αυτή η τάση, η οποία φαίνεται να έχει ξεκάθαρο και οριστικό χαρακτήρα. Πρέπει όμως να επισημάνουμε και μία άλλη ασάφεια που αφορά το περιεχόμενο των επιστημών της εκπαίδευσης.

Η επιστήμη της εκπαίδευσης ή οι επιστήμες της εκπαίδευσης δεν είναι τίποτε άλλο παρά όροι οι οποίοι, σε μια δεδομένη στιγμή της ιστορίας, υποδηλώνουν τη συγκέντρωση πολλών ιδεών σε ένα σύνολο με λιγότερη ή περισσότερη συνοχή, το οποίο εκφράζει μία νέα τάξη πραγμάτων. Όντως, πολλά χρόνια πριν είχαμε αρχίσει να μιλάμε για έρευνες στην εκπαίδευση. Ο E. Kant είχε ήδη σχεδιάσει την ίδρυση μιας πειραματικής σχολής, η οποία θα ήταν προσαρτημένη στην έδρα του στο Πανεπιστήμιο του Königsberg.

Πιο συγκεκριμένα παρακολουθούμε στα τέλη του 19ου-αρχές 20ού αιώνα την εμφάνιση ενός κλάδου που αργότερα θα ονομαστεί «πειραματική παιδαγωγική». Θεωρούμε ότι ο A. Cournot (1801-1877) είναι από τους πρώτους που έθεσαν με σαφήνεια το πρόβλημα και συγκεκριμένα με τον εξής τρόπο: «Στην παιδαγωγική, όπως και στην ιατρική, δεν περιοριζόμαστε αυστηρά στην παρατήρηση των φαινομένων και του τρόπου με τον οποίο αυτά επαναλαμβάνονται. Ο πειραματισμός που στηρίζεται στην παρατήρηση δεν είναι κάτι το αδύνατο, αν και ο σεβασμός προς την ανθρώπινη φύση και ο ίδιος ο σκοπός της τέχνης αυξάνουν τις ενδογενείς δυσκολίες του πειραματισμού και στενεύουν το πεδίο του»¹². Σε ένα πολύ σημαντικό άρθρο ο M. Debesse τόνισε ότι ο A. Cournot ήταν ένας αληθινός πρωτοπόρος στη σύγχρονη πειραματική παιδαγωγική και μάλιστα δεν δίστασε να προτείνει τη χρήση στατιστικών στοιχείων στην έρευνα. Μπορούμε επίσης να θεωρήσουμε, όπως επισημαίνει ο A. Léon¹³, ότι ο A. Cournot είχε προβλέψει την παραγοντική ανάλυση του επόμενου αιώνα. Αυτό το ρεύμα θα ακολουθήσουν και θα εμπλουτίσουν λίγο αργότερα οι A. Binet, V. Henry, Th. Simon, R. Dottrens, R. Buyse, G. Mialaret, A. Bonboir, G. de Landsheere, P.-H. Ruel¹⁴.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, με το έργο του A. Binet η ψυχολογία αρχίζει να θεμελιώνεται πάνω σε επιστημονικές βάσεις και ταυτόχρονα να συγκροτείται η ψυχολογία του παιδιού. Έπειτα από μία νεκρή περίοδο (από το θάνατο του A. Binet το 1910 μέχρι την άφιξη του J. Piaget στη Γενεύη), η γενετική ψυχολογία γνωρίζει μεγάλη άνθηση. Η ίδια η σχολή της Γενεύης το επιβεβαιώνει. Εισακούεται επιτέλους ο Rousseau με την περίφημη φράση του: «Παρατηρήστε καλύτερα τους μαθητές σας πριν από όλα, διότι ασφαλώς δεν τους γνωρίζετε». Η M. Montessori, ο O. Decroly και ο E. Claparède διαμορφώνουν τη σχέση (με διαφορετικό τρόπο, αλλά αυτό δεν μας απασχολεί εδώ) αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην ψυχολογία και την παιδαγωγική: η Νέα Αγωγή θα διακηρύξει ότι πρέπει να λάβει κανείς υπόψη του την παιδική πραγματικότητα, οι O. Decroly και H. Wallon θα υποστηρίξουν ότι πρέπει να μελετώνται οι συνθήκες διαβίωσης του παιδιού, και οι παιδαγωγοί θα αρχίσουν σταδιακά να προτείνουν μία εκπαίδευση προσαρμοσμένη στις ανάγκες της εκάστοτε εποχής της. Κατά συνέπεια η ψυχολογία, η φυσιολογία και η κοινωνιολογία εισάγονται στο πρόγραμμα των επιστημών της

εκπαίδευσης δίπλα στα μεθοδολογικά ζητήματα και στις τεχνικές της εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα του Ινστιτούτου των Επιστημών της Εκπαίδευσης της Γενεύης το αποδεικνύει. Η μάχη όμως δεν έχει ακόμα κερδηθεί. Μια γρήγορη και γενική ματιά στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών της εποχής εκείνης είναι πολύ αποκαλυπτική. Γύρω στα 1950 (η έρευνα πραγματοποιήθηκε από το Διεθνές Γραφείο της Εκπαίδευσης το 1954¹⁵) οι βασικοί άξονες της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών συγκροτούνται σε όλο τον κόσμο γύρω από τα εξής σημεία:

- τη φιλοσοφία της εκπαίδευσης και την εκπαιδευτική θεωρία·
- την ιστορία της παιδαγωγικής·
- τη σχολική διοίκηση και νομοθεσία·
- τη γενική και την ειδική μεθοδολογία·
- τη σχολική υγιεινή.

Σε ορισμένες χώρες, ευτυχώς, προστίθενται η ψυχολογία και η ψυχολογία του παιδιού και μερικά στοιχεία κοινωνιολογίας. Διαπιστώνουμε, ωστόσο, ότι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, στο πλαίσιο της οποίας οι επιστήμες της εκπαίδευσης μπορούν να βρουν ένα πεδίο άμεσης εφαρμογής, παραμένει ακόμα πολύ περιορισμένο πιστοποιώντας τον εύθραυστο χαρακτήρα και το κλίμα απομόνωσης που εμφανίζεται σε αυτούς τους αναπτυσσόμενους επιστημονικούς κλάδους. Εδώ θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα με την ιστορία της παιδαγωγικής. Μπορούμε μάλιστα να ισχυριστούμε ότι για μεγάλο χρονικό διάστημα οι πρώτες έρευνες στον τομέα της εκπαίδευσης αφορούσαν την ιστορία των παιδαγωγικών θεωριών. Και το μνημειώδες έργο του G. Compayré *Histoire critique des doctrines de l'éducation en France depuis le XVIe siècle* [Κριτική ιστορία των θεωριών της εκπαίδευσης στη Γαλλία από τον 16ο αιώνα και μετά] όπως και του E. Durkheim *L'évolution pédagogique en France* [Η παιδαγωγική εξέλιξη στη Γαλλία] μαρτυρούν τη σοβαρότητα των μελετών που είχαν ήδη πραγματοποιηθεί στον τομέα αυτό. Αλλά το 1945-1950 βρισκόμαστε ακόμη πολύ μακριά από τον σημερινό πλούτο του εννοιολογικού πεδίου των επιστημών της εκπαίδευσης. Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε πώς συγκροτήθηκαν οι επιστήμες της εκπαίδευσης στη Γαλλία μετά το 1945.

Οι επιστήμες της εκπαίδευσης στη Γαλλία, αν και συμπληρώνουν αιώνας μισό αιώνα ζωής, παραμένουν ακόμη αντιμετώπιες με δυσκολίες και προβλήματα που αναζητούν τη λύση τους, καθώς και με εμπόδια που χρειάζεται να ξεπεραστούν. Πολλοί συγγραφείς διατύπωσαν σε διάφορα κείμενα τη δική τους άποψη για αυτούς τους νεοεμφανιζόμενους στο χώρο της σύγχρονης επιστήμης, κλάδους. Ο Gaston Mialaret, ένας από τους ιδρυτές του επιστημονικού κλάδου των επιστημών της εκπαίδευσης (μαζί με τους Maurice Debesse και Jean Château) επιχειρεί να συγκεντρώσει όλα εκείνα τα στοιχεία που αφορούν τη νέα έννοια των «επιστημών της εκπαίδευσης», την οποία προσπαθεί να κατανοήσει και να αναδείξει σε όλη της την έκταση και το βάθος.

Αυτή η σύντομη αναδρομή θα μας βοηθήσει να τοποθετήσουμε τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα στο ιστορικό τους πλαίσιο. Μια γενική παρουσίαση της σημερινής κατάστασης των επιστημών της εκπαίδευσης και η ανάδειξη κάποιων επιστημολογικών προβλημάτων που συνδέονται με αυτό το πεδίο αποτελούν το κύριο μέρος του βιβλίου, το οποίο έχει τρεις αποδέκτες. Όσοι επιδιώκουν να μυηθούν στις επιστήμες της εκπαίδευσης θα βρουν στο έργο αυτό μια γενική παρουσίαση του συγκεκριμένου πεδίου, οι ιστορικοί θα αποκομίσουν πληροφορίες σχετικά με την ιστορία της παιδαγωγικής επιστημονικής σκέψης κατά τον τελευταίο αιώνα, οι φιλόσοφοι της επιστήμης θα ανακαλύψουν ένα από τα παράδειγμα της εμφάνισης και της συγκρότησης του συγκεκριμένου επιστημονικού κλάδου.

Ο **Gaston Mialaret** είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Caen και έπαιξε σημαντικό ρόλο στη δημιουργία και την ανάπτυξη των επιστημών της εκπαίδευσης και των σύγχρονων παιδαγωγικών ρευμάτων.

ISBN 978-960-455-409-6

9 789604 554096

ΒΟΗΘΗ ΚΩΔ. ΜΗΡΩΤΗΣ 4409

ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ